

INVESTERINGSPLANNING 2022 E.V.

Gemeente Eindhoven
CTRL - Control, Planning en Control Businesscontrol
PG – Programma- en gebiedsmanagement

September 2021

Colofon

Uitgave

Gemeente Eindhoven

CTRL - Control

PG – Programma- en gebiedsmanagement

Datum

September 2021

Inhoudsopgave

Colofon	1
Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
2. Samenvatting	4
3. Actuele ontwikkelingen	6
4. Strategische investeringen	8
5. Vervangingsinvesteringen en vervanging plus / upgrade	13
6. Bovenwijkse voorzieningen	15
7. Afwegingskader	17
8. Totaaloverzicht investeringen	19
Bijlage 1 Investeringswensen vervanging plus zonder dekking	21
Bijlage 2 Staat van investeringen	22

1 Inleiding

Aanleiding

Deze Investeringsplanning geeft inzicht in alle lopende projecten/investeringen en (nieuwe) investeringswensen. Investeringswensen zijn noodzakelijk om de stad in een goede staat te houden, om de economische motor op gang te houden, om iedereen mee te laten doen en om innovatie aan te jagen. We kiezen wat we doen en welke middelen we inzetten om als regio op internationaal niveau een topspeler te blijven. In deze Investeringsplanning benoemen we de geplande investeringen en de investeringswensen. Een deel van de investeringen zijn vervangingsinvesteringen. Deze investeringen zijn noodzakelijk om de bestaande stad in stand te houden. De beïnvloedbaarheid van deze investeringen is zeer beperkt. In deze Investeringsplanning zijn ook de investeringen opgenomen van het vastgestelde GRP, IHP en het Wegenbeheerplan. Daarnaast benoemen we de vervangingsinvesteringen plus/upgrades en de strategische investeringen.

Leeswijzer

Dit boekwerk geeft een nadere toelichting op de investeringen die in de begroting 2022 zijn opgenomen.

Hoofdstuk 2 geeft een samenvatting van de Investeringsplanning. In dit hoofdstuk vinden we de belangrijkste overzichten op hoofdlijnen en geven we aan welke nieuwe kredieten er worden aangevraagd. In **hoofdstuk 3** gaan we in op de actuele ontwikkelingen. In **hoofdstuk 4** gaan we in op de strategische investeringsagenda, waarna we in **hoofdstuk 5** ingaan op de overige investeringen. In **Hoofdstuk 6** leggen we de koppeling met de reserve bovenwijkse voorzieningen en de inzet van die middelen. In **Hoofdstuk 7** wordt het afwegingskader toegelicht op basis waarvan huidige keuzes gemaakt zijn. In **hoofdstuk 8** is de totale investeringsopgave op hoofdlijnen opgenomen. In de **bijlage** is het overzicht van investeringswensen vervanging plus en de staat van investeringen opgenomen.

Op basis van deze investeringsplanning wordt bij de begroting besluitvorming gevraagd over het vaststellen van de kredieten voor vervangingsinvesteringen, de inzet van de middelen uit fonds bovenwijken, de inzet van eventuele vrijvallende kapitaallasten en de voeding van de reserve strategische investeringen.

2 Samenvatting

In de Investeringsplanning nemen we alle investeringen op die we in 2022 en de daarop volgende jaren uitvoeren. We maken hierin onderscheid naar 3 schaalniveaus:

- Strategische investeringen: investeringen ten behoeve van het realiseren van de schaa sprong van de stad. Te denken valt aan Eindhoven Internationale Knoop XL, aanpak Ring en Randweg, aardgasvrije stad, wijkvernieuwing 3.0 of realisatie BIC.
- Vervangingsinvesteringen plus: meer dan het noodzakelijk vervangen van het bestaande, namelijk een verbetering aanbrengen. Te denken valt aan een herinrichting Boschdijk binnen de Ring en binnenstad, upgraden van pleinen of fietspaden in de stad of realisatie van stad-landverbindingen.
- Vervangingsinvesteringen: vervangen van het bestaande wat er al staat / ligt in de stad, zodat de stad op orde blijft. Het gaat hier om noodzakelijke vervangingen. Te denken valt aan vervangingen van wegen, groen, openbare verlichting of sportvelden.

Aan de verschillende schaalniveaus hangt ook een andere tijdshorizon. Waar bij de strategische investeringen tot 20 jaar vooruit wordt gekeken, wordt voor de vervangingsinvesteringen en de upgrades vaak 1 tot 5 jaar vooruit gekeken.

De meeste investeringen betreffen vervangingsinvesteringen die nodig zijn om onze functies in de stad uit te kunnen blijven voeren. Bij vervanging kunnen we de keuze maken hoe we gaan vervangen. Er wordt geen keuze gemaakt óf we gaan vervangen, omdat deze keuze al is gemaakt op het moment dat we de investering inplannen.

De strategische investeringsagenda toont de lange termijn opgaven naar 2040 om de schaa sprong én bijbehorende kwaliteitssprong van de stad te kunnen realiseren. De lange termijn strategische opgaven worden vertaald in tactische opgaven met een kortere tijdshorizon en worden vervolgens uitgewerkt en uitgevoerd in concrete projecten. Op basis van het handelingskader constateren we dat we op dit moment invulling moeten geven aan een zestal strategische opgaven:

- De warmte- en energietransitie
- Versterking van het OV door een schaa sprong in het OV-systeem (inclusief Brainportlijn)
- Ontvlechting stedelijk-regionale bereikbaarheid
- Eindhoven Internationale Knoop XL
- Wijkvernieuwing 3.0
- Eindhoven Noordwest

Door het college is hier een zevende opgave aan toegevoegd, namelijk 'vestigingsklimaat en voorzieningen'.

Om deze strategische opgaven te kunnen bekostigen is een reserve strategische investeringen ingesteld, met verschillende voedingsbronnen. Ook is voorbereidingskrediet nodig om de strategische investeringen uit te kunnen werken tot concrete projecten. De bestaande reserve Onderzoek en Ontwikkeling is namelijk uitgeput en daarmee ontoereikend om de strategische investeringen voor te kunnen bereiden. Echter, niet alleen geld is schaars. Er is ook een beperkte personele capaciteit, die onvoldoende is om alle strategische opgaven gelijktijdig uit te kunnen voeren.

Om keuzes te kunnen maken voor strategische investeringen en vervangingsinvesteringen plus is een afwegingskader nodig. De uitgangspunten daarvoor zijn besproken in de meningsvormende raadsvergadering van 20 april 2021 aan de hand van een commissienotitie.

We maken onderscheid in investeringen die al in uitvoering zijn en in nieuwe investeringen, voor zowel de vervangingsinvesteringen als de vervangingsinvesteringen plus. Voor de volgende nieuwe investeringen worden bij begroting 2022 kredieten aangevraagd (en hiervoor is dekking beschikbaar voor de hieruit voortvloeiende kapitaallasten).

Tabel: noodzakelijke investeringen, nieuwe kredieten
Vervangingsinvesteringen:

Bedragen x € 1.000	Netto Krediet	Gemidd. Kapitaal-lasten	Activum	Dekking kapitaallasten uit
Wegen 2022	11.427	343	wegen 2022	Groot onderhoud wegen
stadland verbindingen	1.987	60	wegen 2022	meeropbrengst parkeren
Groen 2022 OPR	500	28	groen 2022 opr	Groot onderhoud wegen
Koebrug (kunstwerken)	400	7	koebrug (kunstwerken)	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2022 (masten)	200	6	verlichting 2022 (masten)	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2022 (armaturen)	250	14	verlichting 2022 (armaturen)	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2025 (masten)	620	19	verlichting 2025 (masten)	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2025 (armaturen)	1.520	84	verlichting 2025 (armaturen)	stelpost kapitaallasten vervanging
groen 2025	800	44	groen 2025	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2022	325	18	Pollers/bollards 2022	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2023	325	18	Pollers/bollards 2023	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2024	325	18	Pollers/bollards 2024	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2025	310	17	Pollers/bollards 2025	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2022	100	11	Speeltuinen op.ruimte 2022	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2023	100	11	Speeltuinen op. ruimte 2023	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2024	100	11	Speeltuinen op. ruimte 2024	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2025	100	11	Speeltuinen op.ruimte 2025	stelpost kapitaallasten vervanging
Totaal	19.389	716		

De vervanging van de VRI's is niet terug te zien in bovenstaande tabel, omdat bij de begroting 2021 meerjarig krediet is vastgesteld. Het vervangen en upgraden (vervanging plus) van de Boschdijk binnen de Ring maakt deels onderdeel uit van bovenstaande vervangingsinvestering wegen.

Totale investeringsopgave 2022 – 2025

Tabel: totale investeringsopgave

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025
Bruto vervangingsinvesteringen	114.570	154.008	114.662	74.883	45.407
Bruto strategische investeringen	43.169	34.674	25.461	7.307	24.936
Totaal bruto investeringsopgave	157.740	188.682	140.122	82.189	70.343
Externe dekking	63.278	21.747	36.089	30.874	11.999
Totaal netto investeringen	94.461	166.935	104.034	51.315	58.344

In bovenstaand overzicht is de gemeentebrede investeringsopgave opgenomen, inclusief strategische verwervingen en investeringen van alle domeinen. In 2024 en 2025 zijn de investeringsplanningen lager dan de eerdere jaren. Reden hiervoor is dat de huidige investeringen met name in de jaren 2022 en 2023 gepland staan en de nieuwe investeringen nog niet bekend zijn voor 2024 en 2025. Door vertragingen in de investeringsplanning zullen de planningen periodiek worden bijgesteld en worden bedragen doorgeschoven naar latere jaren.

In de Investeringsplanning 2022 e.v. wordt ook de inzet van de reserve Bovenwijkse voorzieningen bepaald. Deze reserve wordt gebruikt om vervangingsinvesteringen plus te bekostigen. Hierbij gaat het nadrukkelijk om de plus, de upgrade, bovenop de reguliere vervangingsinvestering.

Op basis van het afwegingskader en de nota Bovenwijkse voorzieningen zoals vastgesteld door de gemeenteraad wordt het voorstel gedaan de volgende bijdrage vanuit de reserve Bovenwijkse voorzieningen te doen:

- 4,05 miljoen naar project herinrichting Boschdijk binnen de Ring
- 2 miljoen reserveren voor herinrichting Markt (rode steentjes)

3 Actuele ontwikkelingen

Realistische investeringsplanning vervangingsinvesteringen

Als gemeente investeren we in de stad en daarvoor hanteren we een investeringsplanning voor vervangingsinvesteringen. In de afgelopen jaren is gebleken dat de gehanteerde investeringsplanningen weinig realistisch waren. Ter voorbereiding op deze begroting zijn de investeringsplanningen 2022 tot en met 2024 dan ook tegen het licht gehouden en waar nodig aangepast. Dit betekent echter niet op voorhand dat alle geprognosticeerde investeringen worden gerealiseerd in de beoogde jaarschijf. Dit blijft afhankelijk van meerdere (deels externe) factoren die niet allemaal beïnvloedbaar zijn. Op basis van ervaring (zowel in Eindhoven als bij andere grote steden) lijkt het aannemelijk dat 25 tot 35% van de investeringen niet in de geplande jaarschijf gerealiseerd wordt. In een groot deel van de gevallen gaat het om een verschuiving tussen jaarschijven, bij een aantal investeringen is sprake van een verschuiving van de einddatum. Overschrijding op de kostenrealisatie is maar beperkt aan de orde. Op voorhand is niet te voorspellen welke projecten met deze factoren te maken krijgen en dus schuiven in tijd.

De belangrijkste redenen voor de vertraging zijn afhankelijkheden van derden (bijvoorbeeld kabels en leidingen of bij uitvoering IHP), gebrek aan personele capaciteit (zowel intern als bij externe partijen), vertraagde of mislukte aanbestedingen en bezwaar en beroep in ruimtelijke procedures. Verder mag de stad niet teveel hinder ervaren door parallel uitgevoerde werkzaamheden. Dit maakt programmeren in de tijd complex en een vertraging (of versnelling) op een project kan een kettingreactie bij andere projecten veroorzaken. Tot slot krijgen we soms te maken met bijzondere externe factoren die van invloed kunnen zijn op de investeringsplanning zoals de streep door het Programma Aanpak Stikstof (PAS) of de corona-crisis.

De investeringsplanning vervangingsinvesteringen voor 2022 bedraagt op basis van de huidige plannen ruim € 170 miljoen bruto (exclusief het budget voor strategische verwervingen¹) en € 150 miljoen netto. Wetende dat er projecten gaan vertragen, maar niet wetend welke, hebben we het totale verwachte investeringsvolume voor 2022 bijgesteld tot 110 miljoen bruto en 90 miljoen netto. Via de tussentijdse rapportage zal verantwoord worden over de daadwerkelijke voortgang van en wijzigingen in de investeringsplanning. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gerealiseerde investeringsvolumes in de afgelopen jaren en de prognose voor 2022.

Investeringsvolume	Bruto	Bijdrage derden	Netto
2018 (gerealiseerd)	€ 73.007.000	€ 35.982.000	€ 37.025.000
2019 (gerealiseerd)	€ 81.508.000	€ 37.320.000	€ 44.188.000
2020 (gerealiseerd)	€ 103.187.000	€ 36.465.000	€ 66.722.000
2021 (realisatie 1 ^e helft 2021) ²	€ 49.784.000	€ 3.581.000	€ 46.311.000
2022 (eerste prognose)	€ 173.000.000	€ 22.000.000	€ 151.000.000
2022 (bijgestelde prognose)	€ 110.000.000	€ 20.000.000	€ 90.000.000

Het naar beneden bijstellen van het investeringsvolume betekent niet automatisch dat er kapitaallasten vrijvallen. Voor GRP-investeringen worden immers geen kapitaallasten berekend en bij Onderwijshuisvesting is sprake van een gesloten systeem. Doordat we ook niet weten bij welke investeringen vertraging op gaat treden kunnen we niet vooraf bepalen of en hoeveel geld er vrijvalt. Ook willen we de mogelijkheid houden om meer investeringen te kunnen doen, mocht die kans zich voordoen en de capaciteit het toelaten. Aan het einde van het jaar kan dan de balans opgemaakt worden. Eventuele vrijgevallen kapitaallasten op vervangingsinvesteringen kunnen gestort worden in de reserve onderzoek en ontwikkeling om de voorbereiding van nieuwe investeringen mogelijk te maken. Op die manier blijft het geld beschikbaar voor de investeringsopgave.

¹ Het budget voor strategische verwervingen is een budget wat ingezet wordt als zich een kans aandient. Vooraf is niet te plannen wanneer dat zal zijn.

² Dit betreft dus de stand van zaken over de eerste helft van 2021. De verwachte investeringen voor de 2^e helft 2021 maken geen onderdeel uit van dit getal. Het investeringsvolume over heel 2021 zal dus significant hoger zijn.

Verantwoording investeringen

De raad heeft meermaals aangegeven beter geïnformeerd te willen worden over de voortgang en bijsturingmogelijkheden van de investeringen. Daarom is besloten een meer integrale rapportage van een selectie van tien 'belangrijke projecten' te willen ontwikkelen. Momenteel staat de informatie over investeringen gefragmenteerd in de verantwoordingsdocumenten van de planning en control cyclus. Dit komt onder meer doordat investeringen vaak taakveld of zelfs programma-overstijgend zijn. Een reconstructie van een weg bestaat naast de weg vaak uit bijvoorbeeld investeringen in groen en rioolwerkzaamheden. Deze onderdelen hebben hun weerslag op verschillende programma's en worden dan ook daar deels verantwoord. Een integrale verantwoording van het investeringsproject ontbreekt daardoor.

De nieuwe werkwijze is erop gericht de financiële sturing op projecten eenvoudiger en transparanter te laten verlopen en de beheersing van investeringen te verbeteren wat ook in lijn ligt van de ideeën van de raads werkgroep ABV om meer transparantie aan te brengen in de begroting. Om dit te kunnen bereiken is het essentieel om de wijze waarop over projecten aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd anders in te richten. In plaats van gefragmenteerde gegevens ontvangt de gemeenteraad betrouwbare en bruikbare informatie, die inzicht geeft in de stand van zaken over de investeringen en projecten in de stad. Alle investeringen worden in de paragraaf investeringen gebundeld gepresenteerd. De strategische en politiek belangrijke investeringen worden uitgebreid verantwoord. De overige investeringen laten we gebundeld zien. Er wordt verantwoord over integrale projecten in plaats van deelinvesterings versnipperd over taakvelden en programma's. Door de verantwoording van de investeringen integraal op één plek te doen, wordt de informatiewaarde vergroot. Hierdoor kan de raad beter haar kaderstellende en controlerende taak uitvoeren.

Uitgangspunten voor de hernieuwde wijze van verantwoorden van investeringen:

1. Alle projecten met betrekking tot strategische investeringen worden integraal begroot en verantwoord in de planning en control cyclus;
2. De overige investeringen worden begroot en verantwoord op het niveau van het vervangingskrediet (bijvoorbeeld, vastgoed, sport, openbare ruimte, automatisering) waarbij over eventuele afwijkingen op hoofdlijnen wordt gerapporteerd;
3. De raad stelt jaarlijks vast welke vervangingsinvesteringen / nieuwe investeringen uit de verzamelkredieten zij integraal verantwoord wil zien in de planning en control cyclus.

Verantwoording vindt plaats via de turaps en in de jaarrekening.

Prijsontwikkelingen en beschikbaarheid materialen

Vanuit de markt krijgen we signalen dat we rekening moeten houden met significant hogere kosten voor de uitvoering van (onderhouds)projecten als gevolg van prijsstijgingen door een tekort aan grondstoffen. Het gaat hier met name om hout, staal en pvc. Daarnaast moeten we door het tekort rekening houden met langere levertijden, dus ook met mogelijke (ketting-)vertragingen. Het zijn de eerste signalen die nu binnenkomen en zijn een effect van de coronacrisis (veel producenten van grondstoffen hebben de productie vertraagd / stilgelegd vanwege een verwachte economische crisis als gevolg van corona). Het exacte effect (hoeveel % en hoeveel langer) kunnen we nog niet aangeven, daar moet eerst ervaring mee opgedaan worden en het is natuurlijk afhankelijk van het type project (of die grondstoffen in het project veel voorkomen). Maar dit is een factor waar we rekening mee moeten houden in onze investeringen en investeringsplanning.

Indexering van investeringen

Prijsstijgingen van de investeringen hebben vooral gevolgen voor investeringen met een langere doorlooptijd, zoals grote gebiedsontwikkelingen en grote investeringen in openbare ruimte. Door de langere voorbereidingen neemt de investering meerdere jaren in beslag. Bij de begrotingsbehandeling 2021 is gesproken over het toepassen van een indexering bij investeringen. Door een stelpost op te nemen in de begroting en deze ook te laten cumuleren (het bedrag toe laten nemen door de jaren heen) bouwen we een buffer op om de prijsstijgingen van bouwmaterialen en algemene prijsstijgingen van investeringen op te kunnen vangen. Daarnaast wordt nagedacht over een algemeen kader voor prijsstijgingen bij investeringen.

4 Strategische investeringen

Het gaat goed met Brainport Eindhoven. De regio groeit en de afgelopen jaren zijn er vele duizenden banen bijgekomen. Dat zijn banen op alle niveaus: knappe koppen en gouden handjes is wat nodig is om deze motor van de Nederlandse economie draaiende te houden. Vanwege de snelle groei van Eindhoven trekken mensen van over heel de wereld naar hier om te werken bij één van de top innovatieve bedrijven die deze regio rijk is.

De trek van velen naar Eindhoven zet druk op de systemen die we als stad hebben: het zet druk op de woningmarkt, het mobiliteitssysteem, op het ecosysteem en op onze energievoorziening maar ook, druk op ons sociale systeem en op sommige plekken druk op de leefbaarheid. Bedrijven zijn voor hun succes afhankelijk van het aantrekken en vasthouden van talent. Daarnaast willen we de stad aantrekkelijk houden voor de bestaande inwoners en een tweedeling in de stad voorkomen. Beiden vragen een overheid die gericht investeert in de ontwikkeling van een leefbare, gezonde en aantrekkelijke stad, omdat dit bijdraagt aan de bereidheid van mensen (en bedrijven) om hier te wonen, werken, studeren en verblijven.

Schaalsprong

Tussen 2019 en 2023 bouwen we, conform afspraken in de Woondeal, 15.000 woningen in Eindhoven. Tussen 2024 en 2040 komen er naar verwachting nog eens 25.000 woningen bij in Eindhoven³. Dit betekent een grote bevolkingsgroei in Eindhoven de komende jaren. De stad staat voor de uitdaging om deze schaa sprong te realiseren. Tegelijkertijd wil ze rekening houden met de gezondheid van haar bewoners. We willen de ambitie realiseren binnen de bestaande stadsgrenzen zodat het groene ommeland behouden blijft. Daarbij zijn er met de regio (het Stedelijk Gebied Eindhoven) afspraken gemaakt over een gezamenlijk woningbouwprogramma. Daarmee kiezen we voor verdichting in de bestaande stad, zoals bij Internationale Knoop XL en in de Spoorzone, maar benutten ook ruimte in de stad buiten het centrumgebied en buiten de Ring. Het is belangrijk om voldoende en een gevarieerd woningaanbod te creëren voor iedereen en in te zetten op leefbaarheid, zowel in de te verdichten gebieden als in de bestaande stad. Dit sluit ook aan bij het woningbouwoffensief, de Woondeal en de aanvraag voor middelen uit de woningbouwimpuls en betekent dat we zorgen voor een goede ruimtelijke inpassing 'op maat'. Aanvullend willen we investeren in de verbetering van de kwaliteit van de bestaande groengebieden in de stad, omdat deze gebieden actief bijdragen aan de gezondheid van onze inwoners en aantrekkelijkheid van onze stad. Op plekken waar verdicht wordt streven we een hoge kwaliteit van de openbare ruimte na, omdat deze door verdichting intensiever gebruikt zal gaan worden. De effecten van stedelijke groei op de gezondheid van inwoners worden expliciet gewogen en is medebepalend in te maken keuzes.

Naast investeringen in een gezonde en leefbare stad met voldoende woningen voor alle doelgroepen is het ook belangrijk om te investeren in de economie. Mensen moeten immers ook voldoende mogelijkheden hebben om te werken. Daarom is het belangrijk om te zorgen voor voldoende en kwalitatief goede bedrijventerreinen en het uitbreiden van het Brainport visitekaartje met bijzondere werklocaties zoals de Brainport Industries Campus (BIC), dé campus voor de high tech maakindustrie.

Daarnaast staan we als stad voor een grote en complexe klimaatopgave. Dit betreft de klimaatadaptatie, waarbij we op het gebied van programma's als openbare ruimte, groen en water de stad voldoende klimaatadaptief moeten maken door de effecten van een veranderend klimaat beter op te vangen. Daarbij hebben we ook op het gebied van de energie- en warmtetransitie een grote opgave. Om te komen tot aardgasloze woonwijken en de CO₂-uitstoot drastisch terug te dringen is een gigantische transitie noodzakelijk inclusief bijbehorende netwerkinvesteringen. De opgaven voor verstedelijking maakt de transitieopgave extra complex, omdat op een aantal plaatsen weinig ruimte in de bodem beschikbaar is voor alternatieve, duurzame oplossingen, maar biedt tegelijkertijd kansen om mee te liften met ontwikkelopgaven.

De groei van de afgelopen jaren levert nu al problemen op voor het stedelijk en regionaal mobiliteitssysteem. Veranderend gedrag ten aanzien van werk, vrije tijd en een steeds gezondere oudere populatie leiden tot méér verplaatsingen, op alle momenten van de dag: in de stad en tussen de steden of regio's. Dat zet onevenredige druk op de beschikbare ruimte en leidt tot leefbaarheidsproblemen. Dat is onderkend door onze overheidspartners. In het kader van de MIRT afspraken van november 2019 is in 2020 een bereikbaarheids- en

³ Zie MIRT onderzoek Verstedelijking en Mobiliteit Brainport Bereikbaar via [MIRT onderzoek Brainportregio Eindhoven \(smartwayz.nl\)](https://www.brainportregio.nl/mirt-onderzoek-brainportregio-eindhoven-smartwayz.nl)

verstedelijkingsonderzoek voor de Brainportregio uitgevoerd, in samenwerking tussen Rijk, Provincie en regio. Op dit moment worden de ontwikkelpaden die gedefinieerd zijn in dit MIRT onderzoek met de verschillende partners uitgewerkt. Hierin wordt Verstedelijking en Mobiliteit in samenhang bekeken.

Samen met de verstedelijking vraagt dit om een transitie in het mobiliteitsdenken. Die transitie is nodig om de groei van de stad verder te faciliteren. De ontwikkeling van een mobiliteitssysteem dat in toenemende mate op OV en fiets georiënteerd is voor zowel stad als (metropool)regio, vraagt bijvoorbeeld voor het gebied binnen de Ring minder dominantie van de auto en om investeringen in OV en goede fietsvoorzieningen, waaronder de opwaardering van busstation Neckerspoel. Voor de leefbaarheid is er behoefte aan een openbare ruimte die meer uitnodigt tot verblijven. Het OV-netwerk zien we als een ruimtelijke structuurdrager voor de ontwikkeling van de stad omdat het in de nabijheid van deze (H)OV-assen aantrekkelijk is om gebruik te maken van hoogwaardig en snel OV. Om de binnenstad autoluw te kunnen maken zijn ook investeringen op de Ring en de Randweg noodzakelijk om de doorstroming te kunnen garanderen en stedelijke en regionale bereikbaarheid te kunnen ontvlechten.

Strategische investeringsopgaven

In de Investeringsplanning 2021 zijn zes strategische hoofdogaven gedefinieerd, cruciaal voor de schaa sprong van de stad en in lijn met het afwegingskader:

- De warmte- en energietransitie
- Versterking van het OV door een schaa sprong in het OV-systeem
- Ontvlechting stedelijk-regionale bereikbaarheid
- Eindhoven Internationale Knoop XL
- Wijkvernieuwing 3.0 / Programma leefbaarheid en veiligheid
- Eindhoven Noordwest

Door het college is daar een zevende opgave aan toegevoegd, namelijk 'vestigingsklimaat en voorzieningen'.

De strategische investeringsagenda toont de lange termijn opgaven naar 2040 om de schaa sprong én bijbehorende kwaliteitssprong van de stad te kunnen realiseren. Het werken aan en financieren van deze opgaven kan de gemeente niet alleen. Het betreft bovendien voor een deel opgaven met een regionaal, provinciaal of landelijk belang, waarbij gezamenlijk optrekken niet meer dan logisch is. We zoeken dan ook samenwerking met onze ketenpartners, zoals regiogemeenten, provincie Noord-Brabant, Rijk, belangenorganisaties, kennisinstellingen, bedrijfsleven, maar ook met initiatiefnemers in de stad voor het realiseren van deze investeringsopgaven. De strategische investeringsagenda vormt de basis voor de lobby richting het Rijk en Europa (en de provincie), input voor MIRT-afspraken, de Brainport Actieagenda etc. en vormt het kader voor onze eigen langjarige investeringen.

In onderstaande tabel zijn de strategische investeringsopgaven op hoofdlijnen toegelicht.

Strategische investeringsopgaven
<p>Warmte- en energietransitie</p> <p>De energietransitie is een structurele opgave die voor iedereen in de stad grote impact heeft. In 2050 wordt er geen aardgas meer gebruikt. Het verwarmen van gebouwen gebeurt met een warmtenet, elektriciteit of met een duurzaam gas (bijvoorbeeld biogas of waterstofgas). Het is een hele grote opgave om deze transitie in en voor de stad te realiseren. Voor deze opgaven is onder andere 1 miljoen beschikbaar vanuit de, in de kadernota aangekondigde reservering, beschikbare middelen voor strategische investeringen. Er wordt nu onderzocht hoe deze in te zetten. Hiervoor kijken we onder andere naar een alternatief voor de biomassacentrale.</p>
<p>Versterking OV door schaa sprong OV-systeem</p> <p>Eindhoven heeft eind vorig jaar samen met de regio, provincie en het rijk een plan vastgesteld voor de integrale ontwikkeling van wonen, werken en mobiliteit. Dit is het zogeheten MIRT-onderzoek 'verstedelijking en mobiliteit Brainport 2040'. Doel is om de groei voor wonen (62.000 woningen) en werken (72.000 fte) in de regio in samenhang met een mobiliteitstransitie te realiseren, zodat de economische positie van de regio duurzaam wordt bestendig en er een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Een onderdeel van de uitwerking</p>

is een studie over de mobiliteitstransitie, met een schaa sprong in het OV-systeem, en een onderzoek naar hubs en fiets. Op dit moment lopen de studies hiernaar, wij verwachten u hierover eind 2021 te informeren.

Ontvlechting stedelijk-regionale bereikbaarheid

In hetzelfde MIRT onderzoek Verstedelijking en mobiliteit Brainport 2040 is een ontwikkelpad voor de stedelijke en regionale autobereikbaarheid gedefinieerd. De studie naar dit hoofdwegen- en onderliggend wegennet dat de autobereikbaarheid moet borgen wordt op dit moment uitgevoerd, wij verwachten u hierover eind 2021 te informeren.

Eindhoven Internationale Knoop XL

Eindhoven Internationale Knoop XL, het Stationsdistrict, wordt getransformeerd tot een hoogwaardig woon- en werkgebied, met nieuwe stedelijke voorzieningen, waar inwoners kunnen verblijven. Het is ook de plaats waar een grote mobiliteitstransitie vorm krijgt en trein- met busstation tot dé OV-knoop van Zuid-Nederland maakt, in het hart van Brainport Eindhoven. Op dit moment werken we aan verschillende zaken binnen Eindhoven Internationale Knoop XL:

- Uitwerking ontwikkelvisie Fellenoord: In maart 2021 is de Ontwikkelvisie Fellenoord vastgesteld. De ontwikkelvisie schetst de ambitie hoe we Eindhoven willen gaan ontwikkelen aan de Noordzijde van het treinstation. De ontwikkelvisie zal verder uitgewerkt worden in zogenaamde clusterpaspoorten voor elk van de te ontwikkelen clusters en een raamwerk voor de openbare ruimte. De clusterpaspoorten en het raamwerk beschrijven de randvoorwaarden waaraan zal moeten worden voldaan t.a.v. thema's als programma, mobiliteit, water, groen, energie, etc. Bij de uitwerking van de clusterpaspoorten wordt rekening gehouden met de ambitie zoals is verwoord in de ontwikkelvisie.
- Samenwerkingsvorm Fellenoord Provincie Noord-Brabant – gemeente Eindhoven: zoals in de Ontwikkelvisie Fellenoord aangekondigd wordt de samenwerkingsvorm met de provincie voor de gehele gebiedsontwikkeling Fellenoord onderzocht. In de gebiedsontwikkeling zit naar de huidige inzichten een ongedekt deel van 80 miljoen. Met provincie en Rijk wordt bekeken hoe dit gedekt kan worden. Hierover verwachten we in Q4 2021/Q1 2022 een dossier voor te leggen.
- Programma Knoop XL: Naast bovenstaande zaken werken we nog aan de vorming van de rest van het programma Knoop XL. Dit gebeurt onder andere door een studie naar het Multimodaal Knooppunt, in het kader van de MIRT afspraken met Rijk en Regio. In deze studie wordt een voorkeursontwikkelmodel van trein- en busstation in dit gebied bepaald. We verwachten u hierover eind 2021 te kunnen informeren. Binnen programma Knoop XL worden op dit moment drie projecten opgepakt, waarvan twee door gemeente Eindhoven zelf; HOV3 en fietsenstalling Stationsplein Zuid. Hierover bent en wordt u apart middels projectendossiers geïnformeerd. De opdracht voor project treinverbinding Düsseldorf wordt door het Rijk verstrekt.

Wijkvernieuwing 3.0 / Programma leefbaarheid en veiligheid

Over het algemeen gaat het goed met de leefbaarheid en veiligheid in onze stad. Maar er zijn ook wijken en buurten waar het de verkeerde kant dreigt op te gaan. Deze gebieden hebben te maken met een (uiteenlopende) combinatie en opeenstapeling van problemen met betrekking tot onderwijs, werk/armoede/inclusie, veiligheid/ondermijning, wonen en gezondheid. Maar ook de energieopgave, inrichting van de openbare ruimte en hittestress kunnen een rol spelen. We richten ons al langer op een integrale verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in deze gebieden, maar een voortzetten en uitbreiding van de inspanningen is vereist. We werken hier al, met onze partners, aan; bijvoorbeeld de impuls voor het structureel verbeteren van de woonkwaliteit, leefbaarheid en verduurzaming van particuliere woningen gecombineerd met de aanpak van de openbare ruimte in Woensel Zuid, mede bekostigd vanuit de rijksbijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds.

Eindhoven-Noordwest

De opgave in Eindhoven-Noordwest heeft te maken met het zorgen voor een duurzame en concurrerende economie én de doorontwikkeling van dit gebied tot het 3e stadspark. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en een aantrekkelijk leefklimaat voor de inwoners van de stad. Concreet gaat het over de toekomst van het Luchthavengebied en Flight Forum, de vervolgentwikkeling van de Brainport Industries Campus (BIC) en de realisatie van het groene raamwerk (3^e stadspark).

Vestigingsklimaat en voorzieningen

Voor de versterking van het vestigingsklimaat zijn grootstedelijke voorzieningen heel belangrijk. Dat kan gaan om voorzieningen op het gebied van sport, cultuur of recreatie. Het gaat hier nadrukkelijk niet om vervangingsinvesteringen of upgrades, maar om nieuwe toevoegingen.

De genoemde lange termijn strategische opgaven worden vertaald in tactische opgaven met een kortere tijdshorizon en worden vervolgens uitgewerkt en uitgevoerd in concrete projecten. Deze concrete investeringsprojecten worden via de Investeringsplanning (of via separate besluitvorming) aan de raad voorgelegd.

Aan deze opgaven wordt door ons al gewerkt, en ze vragen ook om een actieve inzet om de komende jaren te komen tot investeringen.

Dekkingsbronnen voor strategische investeringen

De stad ontwikkelt zich en dat vraagt, zoals hiervoor beschreven, om investeringen. Voor de grotere opgaven moeten we in veel sterkere mate samen optrekken met andere partijen dan voor reguliere of vervangingsinvesteringen. Daarbij is er een toenemende belangstelling van andere overheden en private partijen om (strategisch) mede te investeren in de stad en regio. Dit vraagt ook van ons adaptiviteit om hierop adequaat in te spelen en om ontwikkelingen te initiëren en voor te bereiden. Alleen door cofinanciering van provincie, Rijk, Europa of andere initiatiefnemers kunnen we, samen met onze eigen inzet, deze opgaven realiseren. Voorbeelden van zulke strategische investeringen zijn de ontwikkeling van de internationale knoop XL/Eindhoven Centraal en Brainport Industries Campus (BIC) / Eindhoven Noordwest. We werken aan een strategische investeringsagenda met een doorkijk tot 2040. Deze investeringen kunnen we niet allemaal met evenveel nauwkeurigheid voorspellen en becijferen. Dat komt omdat het zeer grote, complexe opgaven betreft, de maatregelen nog niet altijd exact bekend zijn, er nog afspraken dienen te worden gemaakt over de rolverdeling (wie is waarvan) en in het verlengde daarvan over de financiering. Tegelijkertijd zijn de investeringsopgaven onontkoombaar, is het zeker dat er een gemeentelijke bijdrage in de investeringen zal moeten plaatsvinden en is het daarom van groot belang om hierop te anticiperen.

Er is financiële ruimte nodig voor strategische investeringen. Dit om te voorkomen dat er een rem wordt gezet op ontwikkelingen of het lastig wordt om andere partijen tot cofinanciering te verleiden. Bij de begroting 2021 is dan ook afgesproken dat we gaan sparen voor strategische investeringen en € 0,5 miljoen structureel per jaar vrij vrijmaken, oplopend naar € 2 miljoen in 2024 en verder, ter dekking van de kapitaallasten van deze investeringen. Ter illustratie: met een structureel bedrag voor kapitaallasten van € 2 miljoen kunnen investeringen voor een bedrag van € 40 tot € 55 miljoen (op basis van de huidige rentestand en afhankelijk van de afschrijvingstermijn) worden gedekt. Om het sparen voor strategische investeringen mogelijk te maken, hebben we een reserve strategische investeringen ingericht, waar we middelen in enig jaar in kunnen storten zodat die middelen in latere jaren kunnen worden ingezet voor (bijdragen aan) investeringen. Naast het structureel sparen ter dekking van kapitaallasten zijn er bij begroting 2021 andere voedingsbronnen benoemd en vastgesteld; structurele voeding vanuit de kadernota, groei van de stad, resultaat uit deelnemingen en gebiedsontwikkeling en grondbedrijf en de reserve bovenwijkse voorzieningen. Hier worden de structurele meeropbrengsten parkeerinkomsten aan toegevoegd. Bij areaaluitbreiding betaald parkeren worden de meeropbrengsten gestort in de reserve strategische investeringen. Er is een blijvende urgentie aan incidentele en structurele dekking om de strategische investeringen op termijn te kunnen bekostigen.

In de begroting 2022 is besloten de beschikbare middelen voor strategische investeringen te verdelen, te weten 1 miljoen voor klimaat & energie en 1 miljoen voor ruimte & mobiliteit. Bovengenoemde beschikbare middelen zijn onvoldoende om de totale opgave te dekken, die vele tientallen malen groter is dan waar nu dekking voor bestaat. Bovendien is de miljoen voor ruimte & mobiliteit grotendeels uitgeput door de investeringen in het multimodaal knooppunt conform de afspraken die bij het BO MIRT 2020 gemaakt zijn met provincie en Rijk. Er moet gezocht worden naar mogelijke alternatieve en aanvullende dekkingsbronnen. Deze dekking kan, afhankelijk van het antwoord op de vraag wie de eigenaar van de investering wordt, incidenteel en structureel van aard zijn.

In de begroting 2022 vindt geen voeding van de reserve strategische investeringen plaats. Met de twee genoemde claims voor klimaat & energie en ruimte & mobiliteit is er dus geen geld meer beschikbaar voor andere strategische investeringen. Een toekomstbestendige voeding van de reserve is noodzakelijk om ook op de langere termijn strategische investeringen in de stad te kunnen doen.

5 Vervangingsinvesteringen en ‘vervangingsinvesteringen plus’ (‘upgrades’)

De groei van Eindhoven zet ook druk op de zachte kant van de stad: de mensen die al tientallen jaren Eindhovenaar zijn, soms al generaties lang wonen en werken. Zij zien hun stad voor hun ogen veranderen. Dit vraagt dat er juist ook in de bestaande stad geïnvesteerd blijft worden omdat dit voor het grootste deel van de Eindhovenaren hun directe leefwereld is waar het dagelijks leven zich afspeelt. We werken dan ook aan de verbetering van de bestaande stad en zetten de bewoners daarin centraal. Het overgrote deel van de stad kent een beheersmatige opgave en de mensen die daar wonen vragen om een veilige, schone en aantrekkelijke leefomgeving.

De strategische investeringen in hoofdstuk 4 kennen een lange tijdshorizon. Om de stad op korte termijn op orde te houden en aantrekkelijk te houden voor alle inwoners voeren we vervangingsinvesteringen uit. Dit doen we in twee vormen:

- Vervangingsinvesteringen: vervangen van het bestaande wat er al staat / ligt in de stad, zodat de stad op orde blijft. Het gaat hier om noodzakelijke vervangingen. Te denken valt aan vervangingen van wegen, groen, verlichting of sportvelden.
- Vervangingsinvesteringen plus en/ of upgrade: meer dan het noodzakelijk vervangen van het bestaande, namelijk een verbetering aanbrengen. Te denken valt aan een herinrichting Boschdijk binnen de Ring en binnenstad, upgraden van fietspaden en pleinen in de stad of de realisatie van stad-landverbindingen.

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de ‘nieuwe’ vervangingsinvesteringen en de upgrades. Vervangingsinvesteringen worden gedekt vanuit de reguliere vervangingsbudgetten. Voor de nieuwe vervangingsinvesteringen en upgrades stelt de raad de kredieten vast in de begroting 2022.

Nieuwe vervangingsinvesteringen met dekking

In de begroting zijn binnen de taakvelden reguliere budgetten beschikbaar voor het verwezenlijken van onze doelstellingen. Investeringen worden uitgevoerd om de doelstellingen waar te maken met de beschikbare middelen (dekking) voor kapitaallasten. Bij het vaststellen van de begroting 2021 stelt de raad kredieten vast voor deze “nieuwe” investeringen met dekking. De volgende vervangingsinvesteringen worden voorgesteld:

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	Dekking uit:
Wegen 2022	-	6.792	390	1.600	2.646	Groot onderhoud wegen
stadland verbindingen	-	1.117	870	-	-	meeropbrengst parkeren
Groen 2022 OPR	-	500	-	-	-	Groot onderhoud wegen
Koebrug (kunstwerken)	-	30	200	170	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2022 (masten)	-	168	15	18	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2022 (armaturen)	-	193	40	18	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2025 (masten)	-	-	-	-	620	stelpost kapitaallasten vervanging
Verlichting 2025 (armaturen)	-	-	-	-	1.520	stelpost kapitaallasten vervanging
groen 2025	-	-	-	-	800	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2022	-	325	-	-	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2023	-	-	325	-	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2024	-	-	-	325	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Pollers/bollards 2025	-	-	-	-	310	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2022	-	100	-	-	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2023	-	-	100	-	-	stelpost kapitaallasten vervanging

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	Dekking uit:
Speeltuinen openbare ruimte 2024	-	-	-	100	-	stelpost kapitaallasten vervanging
Speeltuinen openbare ruimte 2025	-	-	-	-	100	stelpost kapitaallasten vervanging

Onderhoud, herinrichting en aanleg wegen en bruggen

In 2022 start een aantal nieuwe herinrichtingen en renovaties van onze wegen. De investeringen in wegen betreft met name reconstructies van bestaande wegen (vervanging), zoals de reconstructie Strijpsetraat. De werkzaamheden zijn noodzakelijk om de bereikbaarheid en veiligheid van de wegen te handhaven. In de begroting is structurele dekking aanwezig in de exploitatie groot onderhoud wegen. Daarnaast wordt uit deze structurele middelen geïnvesteerd in de vervanging van openbare verlichting in integrale projecten.

Groen

Dit betreft zowel reguliere groenvervangingen als het vervangen van groen in openbare ruimte projecten. Historisch gezien werd incidenteel geld vanuit het programma openbare ruimte aangewend om groen te realiseren in deze projecten. Met de nieuwe regels rond activeren kan dit niet meer en daarom zijn deze investeringen nu opgenomen in de vervangingsinvesteringen.

Verlichting 2022 masten en armaturen (verledden)

In de gemeente Eindhoven staan afgerond 50.000 lichtpunten. Nog geen 10% van deze verlichting is voorzien van led-lampen. Indien de openbare verlichting vervangen wordt, wordt deze door led vervangen. In het kader van duurzaamheid is het wenselijk om de openbare verlichting te verduurzamen. Met deze middelen vanuit de vervangingsinvesteringen wordt een energiebesparing bereikt en worden reeds bestaande achterstanden op het gebied van onderhoud weggewerkt.

Pollers

De huidige pollers in de binnenstad zijn aan het einde van hun levensduur. Het systeem is zo verouderd, dat als de straat open wordt gebroken, ivm diverse projecten in de binnenstad, er van uit moet worden gegaan dat de pollers niet meer functioneren en vervangen moeten worden.

Vervanging speeltuinen

Er was vrijwel geen vervangingsbudget voor speeltuinen in de openbare ruimte beschikbaar. Het niet tijdig vervangen betekent echter een sluiting van speeltuinen. Om dat te voorkomen is vervangingskrediet voor de speeltuinen geregeld.

Overige afspraken

Naast bovenstaande voorstellen zijn er investeringen die starten in jaarschijf 2022, zoals investeringen in vervanging riolen en onderwijshuisvesting (IHP). Deze investeringen volgen een 'gesloten systeem'. Dit betekent dat voor deze investeringen dekking beschikbaar is, van waaruit alleen voor dit doel investeringen mogen plaatsvinden. Integrale afweging is niet van toepassing. Via separate dossiers worden de investeringsplannen aan het bestuur voorgelegd.

En daarnaast vervanging plus / upgrade:

Stad-landverbindingen Brainport Avenue

Onderdeel van de subsidieregeling Brainport Avenue was het aanleggen en verbeteren van de stad-landverbindingen Elburglaan-Welschapsedijk en GGzE-Fietsbrug Tegenbosch. Beide verbindingen worden nu gerealiseerd.

Herinrichting Boschdijk binnen de Ring

Naast het plegen van de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden willen we (met mede financiering uit het Fonds Bovenwijks) komen tot een groene, klimaat adaptieve, aantrekkelijke en verkeersveilige inrichting.

Investeringswensen vervanging plus / upgrade zonder dekking

Naast de hierboven genoemde nieuwe investeringen met dekking hebben we ook diverse investeringswensen waarvoor geldt dat binnen de bestaande programma's geen middelen beschikbaar zijn om die uit te voeren. Hieronder worden de nieuwe wensen weergegeven, waarvoor in 2022 geen middelen beschikbaar komen. In bijlage 1 is de totale lijst van nieuwe en bestaande vervanging plus -wensen zonder dekking opgenomen. Op deze manier ontstaat er een totaalbeeld van de wensen, wetende dat hiervoor in 2022 geen middelen beschikbaar komen.

Nieuwe investeringswensen zonder dekking		
Wens	Toelichting	Investeringsbedrag (totaal)
Aanpak Woensel-Zuid	Stadsdeel Woensel Zuid heeft subsidie ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds voor het structureel verbeteren van de woonkwaliteit, leefbaarheid en verduurzaming van de wijk. Het Volkshuisvestingsfonds dekt 70% van het tekort op verliesgevende projecten die worden gehonoreerd. Van de resterende 30% van het tekort wordt cofinanciering door de gemeente als aanvrager verlangd. Investeringsbijdrage van de gemeente is €4,1 miljoen.	4,1 mln
Vervanging Strijps Bultje	Komende periode worden maatregelen getroffen om het Strijps Bultje te versterken. Deze maatregelen verlengen de levensduur met ongeveer 10 jaar. Over ongeveer 10 jaar zal het Strijps Bultje vervangen moeten worden. Hier zijn hoge kosten mee gemoeid. De kosten bedragen tussen de 15 – 30 mln euro l.v.m. de doorstroombaan van de rondweg enerzijds, en anderzijds de gewenste oversteekbaarheid i.c. ruimtelijke verbinding van gebieden binnen en buiten de ring, dient t.z.t. een bredere heroverweging plaats te vinden; vervanging van de huidige verhoogde ligging, danwel verdiepte ligging, in beide varianten mogelijk met reductie van het aantal gelijkvloerse autokruisingen tussen Evoluon en Marconiplein.	15-30 mln
Aanleg kunstgrasveld FC Eindhoven / AV	FC Eindhoven /AV is de enige voetbalvereniging zonder kunstgras en in de bestaande begroting is geen ruimte om deze investering te doen.	0,8 mln
Herinrichting Edisonstraat	Ruim 10 jaar geleden vanuit de visie voor Woensel West begonnen met de integrale wijkvernieuwing van het gebied. Om de aanpak mogelijk te maken is er daarbij vanuit rijksmiddelen een bedrag gereserveerd voor Woensel West. Dat bedrag blijkt echter onvoldoende. Om het plan volledig af te kunnen ronden is er €2.000.000 nodig om de fysieke vernieuwing van het Celciusplein in 2022 af te kunnen ronden, waarbij heel concreet de hele Edisonstraat opgeknapt gaat worden, niet een beperkt deel. Met dit bedrag zou het mogelijk moeten zijn om zowel het Celciusplein als de Edisonstraat op het gewenste niveau te brengen.	2 mln
Renovatie Catharinakerk	De Catharinakerk is ruim 40 jaar in ons bezit en nooit grootschalig gerenoveerd. Restauratie is inmiddels noodzakelijk en zal binnen afzienbare tijd moet plaatsvinden om schade te voorkomen. Er is in de projectvoorbereiding een stichtingskostenraming opgesteld à € 24,5 mln incl BTW. Hierbij is uitgegaan van een renovatieperiode van 6 jaar waarbij de kerk gedurende de verbouwing niet gesloten wordt. In het ontwerp zitten weinig aspecten die wegbezuinigd kunnen worden. De afgelopen 40 jaar heeft zijn sporen na gelaten en de verandering in wet- en regelgeving (o.a. ARBO en duurzaamheid) dwingt ons om een aantal zaken adequaat aan te pakken.	24,5 mln

Voor de reguliere vervangingsinvesteringen is het uitgangspunt dat deze in de reguliere begroting worden gedekt. Voor de vervangingsinvesteringen plus/ upgrades bestaan op dit moment geen structurele dekkingsbronnen. In hoofdstuk 6 gaan we in op de inzet van de reserve bovenwijkse voorzieningen, die een mogelijke dekkingsbron vormt.

6 Bovenwijkse voorzieningen

Het corona-virus heeft ons meer dan ooit helder gemaakt hoe belangrijk onze bovenwijkse voorzieningen voor ons zijn: onze directe omgeving is van grote invloed op ons welzijn. We willen een openbare ruimte realiseren van hoogwaardig kwaliteitsniveau, waardoor gezorgd wordt voor een fijn en aantrekkelijk woon/werk- en leefmilieu. Hierbij richten we ons vooral op duurzaamheid, vergroening en klimaatadaptie, hoogwaardige verbindingen en een gezonde stad. Om ook in de toekomst de stad leefbaar, gezond en aantrekkelijk te houden, is het noodzakelijk te investeren in bovenwijkse voorzieningen. Dit zijn voorzieningen waarvan niet slechts één gebied profijt heeft. Denk aan de Wegenstructuur Eindhoven Noordwest, HOV's, Fietsenkelder Stationsplein etc. Het is heel reëel dat ook anderen dan de gemeente (en eventuele subsidieverstrekkers) kosten voor haar rekening nemen t.a.v. deze investeringsprojecten. Bouwprojecten in de hele stad profiteren immers ook van goede voorzieningen in onze stad. Initiatiefnemers van nieuw te ontwikkelen vastgoed dragen daarom naar verhouding bij. Dit geldt bij kostenverhaalsprojecten vanuit derden en vanuit onze eigen grondexploitatieprojecten, gekoppeld aan de vastgoedopgave. Projecten waarbij nieuw vastgoed wordt ontwikkeld gaan volgens een eenduidige methode bijdragen aan de financiering van bovenwijkse voorzieningen (in een bedrag per te ontwikkelen m²). Een eenduidige methode zorgt voor transparantie richting initiatiefnemers.

In mei 2019 is het kostenverhaal bovenwijkse voorzieningen door de raad vastgesteld. Onderdeel hierbij was het instellen van een bestemmingsreserve met als expliciet besluit om deze in te zetten ter afdekking van rente en afschrijvingslasten van bovenwijkse investeringen. Dit is noodzakelijk om het geld ook daadwerkelijk in te kunnen zetten voor investeringen. Hierbij is tevens besloten dat de middelen in de reserve daarvoor geormerkt moeten blijven en de reserve gedurende de afschrijvingsperiode niet kan worden opgeheven. Dit om dekking van deze lasten gedurende de gehele periode van afschrijving te kunnen garanderen.

Aan de reserve bovenwijks is een projectenlijst gekoppeld. Afsgesproken is dat in het MJPS de afweging plaatsvindt voor welk(e) project(en) de beschikbare middelen ingezet worden.

Op dit moment is de reserve bovenwijkse voorzieningen gevuld met een bedrag van € 7,6 miljoen. Uitgaande van een gemiddelde afschrijvingstermijn van 40-60 jaar, kan hiermee een investering van € 6 miljoen gedekt worden. Om te komen tot een voorstel voor inzet van de middelen in de reserve bovenwijks is gebruik gemaakt van de eerste stappen van het afwegingskader dat ook voor de (strategische) investeringen gebruikt wordt. Daarbij gaat het in alle gevallen uitdrukkelijk om de meerkosten van bijvoorbeeld herinrichting of nieuwe aanleg ('het vernieuwend deel') ten opzichte van de vervangingsinvestering.

Op basis van dit afwegingskader komt een aantal bovenwijkse projecten naar voren, namelijk: herinrichting Markt (onderdeel Boeiende Binnenstad), herinrichting Boschdijk binnen de Ring. Het gaat daarbij uitdrukkelijk om 'het vernieuwend deel' en niet om het reguliere onderhoudsgedeelte. In willekeurige volgorde:

Herinrichting Markt

Het project voor herinrichting van de binnenstad loopt en betekent dat we een hoop ambities waarmaken om een klimaatbestendige, groene prettige nieuwe openbare ruimte te creëren vanuit het de kernwaarden technologie, design en kennis. Vanwege de vele uitdagingen en ambities is er onvoldoende budget om ook projectdeel Markt (incl Marktstraat en Jan v Hooffstraat) mee te nemen, terwijl we het wel belangrijk vinden dit belangrijke plein aansluitend mee te nemen. Kosten: totaal € 4,2 miljoen. Voor € 1,5 miljoen daarvan is dekking. Voor de resterende kosten voor herinrichting openbare ruimte is € 2,7 miljoen dekking nodig.

Herinrichting Boschdijk binnen de Ring

De inrichting van de Boschdijk binnen de Ring voldoet niet aan de gewenste (beeld)kwaliteit. Een verbetering van de weg is nodig. Het plan is om het aantal rijbanen te reduceren van 2x2 naar 2x1 (ontharden), de straat te vergroenen, een goede fietsverbinding te realiseren en de verkeerveiligheid te verbeteren. Dit project draagt bij aan het werken aan een gezonde groei van de stad én aan het werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum. Daarnaast helpt het in het behouden van de stedelijke hoofdstructuur en het versterken van de omgevingskwaliteit groen. Totale kosten van het project bedragen € 6,2 miljoen. Een bedrag van € 2,15 miljoen wordt gedekt uit bestaande vervangingsmiddelen. Voor €4,05 miljoen is nog dekking nodig.

Aansluiting Hugo vd Goeslaan / Kanaaldijk / Ring

De aansluiting bij de DAF is jarenlang een black spot geweest. Op dit moment is dat niet meer zo, maar het blijft een kruispunt waar verbetering van de verkeersveiligheid en de doorstromingsmogelijkheden noodzakelijk is. De herontwikkeling van het Campina-terrein versterkt die urgentie. Op dit moment wordt een onderzoek uitgevoerd naar de aanpak en de kosten. Begin 2022 is hierover meer duidelijk.

Herinrichting Fuutlaan

In verband met alle nieuwe woningbouw in het stationsgebied en bij de Fuutlaan is een goede ontsluiting (en aansluiting op de Ring) noodzakelijk. Daarom wordt op dit moment de inpassing en het tracé voor de Fuutlaan verder onderzocht in samenspraak met diverse stakeholders. Medio 2022 moet dit leiden tot een ontwerp en besluitvorming.

Voorstel inzet middelen

Van bovengenoemde projecten is de planvorming voor de herinrichting Boschdijk binnen de Ring al opgestart en is de herinrichting van de Markt een cruciale nu nog ontbrekende schakel voor een toekomstbestendige binnenstad. Hoewel die laatste nog wat verder in de tijd speelt is het een dusdanig cruciaal project dat een tijdige reservering van middelen op zijn plaats lijkt. Deze projecten passen binnen het afwegingskader en zijn in de Nota Bovenwijks in mei 2019 door de raad vastgesteld. Aansluiting Kanaaldijk-Ring en herinrichting Fuutlaan zijn nog in een te vroeg stadium en kunnen volgend jaar in de afweging meegenomen worden. Het voorstel is dan ook om nu vanuit de reserve Bovenwijks een bijdrage te doen van:

- € 4,05 miljoen aan herinrichting Boschdijk binnen de Ring
- € 2 miljoen aan herinrichting Markt (reservering)

7 Afwegingskader

In de Investeringsplanning nemen we alle investeringen op die we in 2022 en de daaropvolgende jaren uitvoeren. We maken hierin onderscheid naar 3 schaalniveaus:

- **Strategische investeringen:** investeringen ten behoeve van het realiseren van de schaalspromg van de stad. Te denken valt aan Eindhoven Internationale Knoop XL, aanpak Ring en Randweg, aardgasvrije stad, wijkvernieuwing 3.0 Woensel-Zuid of de realisatie van BIC.
- **Vervangingsinvesteringen plus:** meer dan het noodzakelijk vervangen van het bestaande, namelijk een verbeteringslag aanbrengen. Te denken valt aan een herinrichting Boschdijk binnen de Ring en binnenstad, upgraden van pleinen in de stad of realisatie stad-landverbindingen.
- **Vervangingsinvesteringen:** vervangen van het bestaande wat er al staat / ligt in de stad, zodat de stad op orde blijft. Het gaat hier om noodzakelijke vervangingen. Te denken valt aan vervangingen van wegen, groen, verlichting of sportvelden.

Voor alle investeringen geldt dat ze bij moeten dragen aan de brede welvaart: het welzijn en welbevinden van mensen in de stad/samenleving en het verbeteren van het leef- en vestigingsklimaat.

Vervangingsinvesteringen zijn in principe reguliere en noodzakelijke investeringen die zorgen dat de stad op orde blijft. Om keuzes te kunnen maken voor strategische investeringen wordt gebruik gemaakt van een afwegingskader. Dit afwegingskader kan ook gebruikt worden voor de afweging van vervangingsinvesteringen plus. Het verschil tussen de twee soorten investeringen zit in het schaalniveau (en daardoor veelal ook de tijdshorizon). Waar strategische opgaven een impact hebben op de stedelijke schaal/systeemsprong, brengen vervangingsinvesteringen plus een kwaliteitsverbetering of oplossing voor knelpunten op een kleiner schaalniveau (wegen, pleinen, parken), deels met een bovenwijks effect (het draagt dan bij aan een aantal wijken of de hele stad). De verschillende soorten investeringen zijn in hoofdstuk 4 en 5 verder toegelicht. De uitgangspunten voor het afwegingskader zijn besproken in de meningsvormende raadsvergadering van 20 april 2021 aan de hand van een commissienotitie.

Het afwegingskader voor strategische investeringen bestaat uit drie stappen:

1. Betreft het een strategische investering?

Als eerste wordt afgewogen of de voorliggende opgave of project een strategische investering is. Dit wil zeggen dat de investering is gericht op de lange termijn, van stedelijke omvang is, van invloed op de schaalspromg van de stad en bijbehorende grootstedelijke problematiek.

2. Past het binnen de lange termijn ambities en opgaven?

Past de investering bij de lange termijn ambities van de stad? Hiervoor wordt geput uit visiedocumenten, gericht op de lange termijn. Denk bijvoorbeeld aan de Omgevingsvisie, de Brainport Nationale Actieagenda en het MIRT onderzoek bereikbaarheid en verstedelijking. Dit is in lijn met het technisch handelingskader gebruikt bij Investeringsplanning 2021.

- De strategische investering draagt bij aan de stedelijke opgaven uit de omgevingsvisie:

- Werken aan een gezonde groei van de stad
- Werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum
- Werken aan leefbare en sociale wijken met een sterke identiteit
- Werken aan een duurzame en concurrerende economie
- Werken aan de energietransitie van de stad
- Werken aan een goede stedelijke bereikbaarheid

- De investering zorgt ervoor dat de stedelijke en groene hoofdstructuur behouden en versterkt wordt

- De investering moet omgevingskwaliteiten op het gebied van cultuurhistorie, gezondheid, leefbaarheid, groen, economie en bereikbaarheid beschermen en / of versterken

3. Inhoudelijke afweging (tweeledig):

De laatste stap in het afwegingskader is tweeledig. Enerzijds heeft dit te maken met bestuurlijke prioriteiten die horen bij een coalitie en bestuur. Anderzijds zijn er technische randvoorwaarden die

bepalend zijn om al dan niet te investeren of een investering te prioriteren. Deze twee onderdelen wegen even zwaar en worden meegenomen in de afweging. Dat maakt de laatste stap:

a. Inhoudelijke bestuurlijke afweging

Wat zijn de prioriteiten uit het coalitieakkoord? Welke indicatoren zijn hierin van belang?

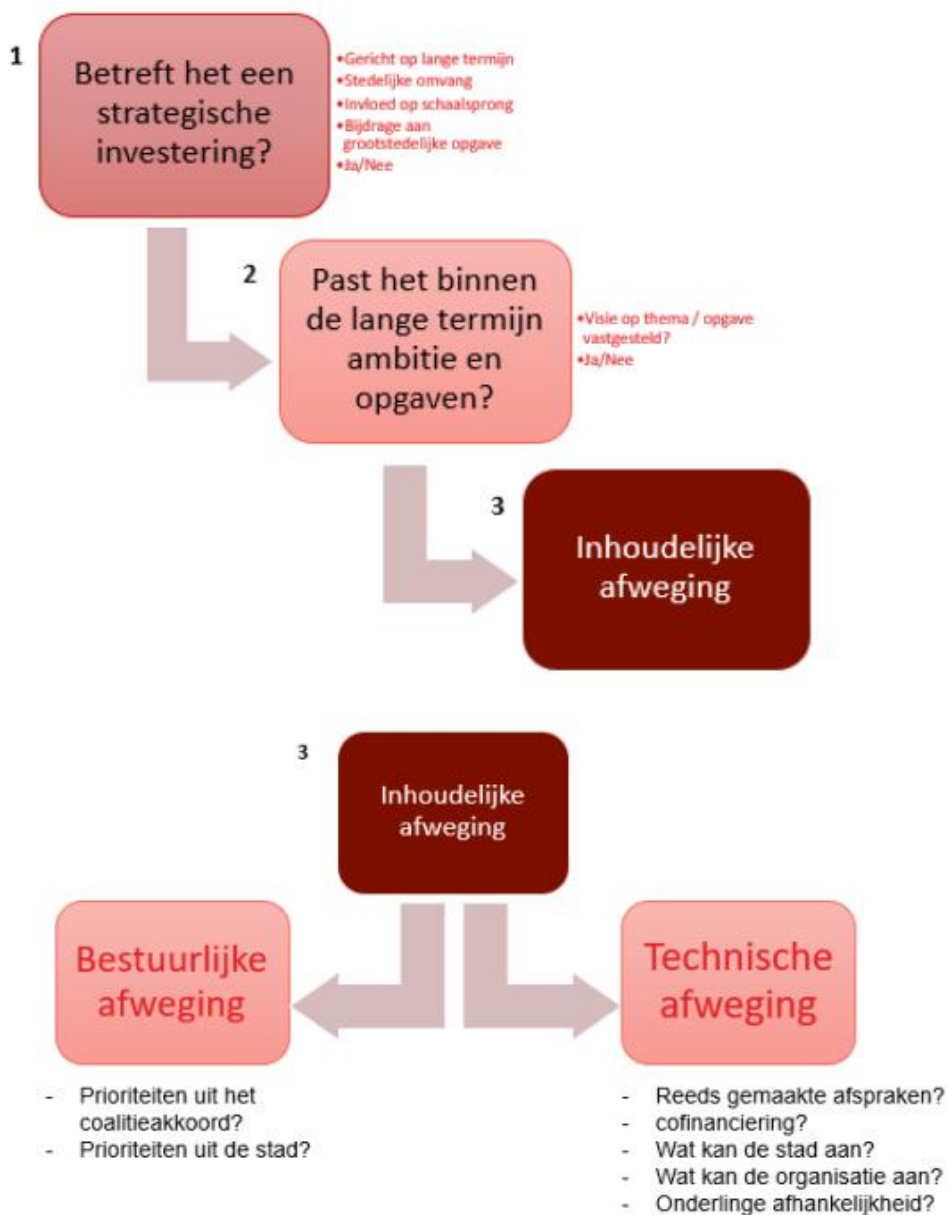
Wat heeft de stad op dit moment nodig?

Elke vier jaar wordt dit onderdeel bij aanvang van een nieuwe coalitie herijkt.

b. Technische inhoudelijke afweging

Naast een inhoudelijke bestuurlijke afweging zijn er ook technische randvoorwaarden die een rol spelen bij de keuze voor strategische investeringen; hier worden de volgende indicatoren voorgelegd:

- Point of no return, waar zijn reeds gemaakte afspraken met partners?
- Hoe groot/kansrijk is cofinanciering?
- Wat kan de stad aan?
- Wat kan de organisatie aan?
- Is er een onderlinge afhankelijkheid tussen investeringen? Denk hierbij bijvoorbeeld aan de relatie tussen verstedelijking en mobiliteit.

Figuur 1: schematische weergave van stap 1, 2 en 3 van het afwegingskader strategische investeringen

8 Totaaloverzicht investeringen

De Investeringsplanning omvat alle investeringen, bestaand en nieuw voor de periode 2022-2025, die op dit moment ook in onze activa-administratie zijn opgenomen. De toekomstige investering(swensen) zijn niet opgenomen in onderstaande overzichten. We maken onderscheid in vervangingsinvesteringen en strategische investeringen.

De projecten- en investeringsportefeuille

De huidige projectenportefeuille bestaat uit investeringsprojecten en onderhoudsprojecten. Daarnaast is er een onderscheid te maken tussen investeringen in economisch nut en maatschappelijk nut.

De onderhoudsprojecten laten we buiten beschouwing, omdat deze niet in de balans worden opgenomen, maar via bedragen in exploitatie of reserves worden gedekt.

In de volgende tabel is de totale investeringsopgave voor de periode 2021 – 2025 opgenomen:

Tabel: totale investeringsopgave

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025
Bruto vervangingsinvesteringen	114.570	154.008	114.662	74.883	45.407
Bruto strategische investeringen	43.169	34.674	25.461	7.307	24.936
Totaal bruto investeringsopgave	157.740	188.682	140.122	82.189	70.343
Externe dekking	63.278	21.747	36.089	30.874	11.999
Totaal netto investeringen	94.461	166.935	104.034	51.315	58.344

In bovenstaand overzicht is de gemeentebrede investeringsopgave opgenomen, inclusief strategische verwervingen en investeringen van alle domeinen. In 2024 is de investeringsplanning lager. Reden hiervoor is dat de huidige investeringen met name in de jaren 2021 en 2022 gepland staan en de nieuwe investeringen nog niet bekend zijn voor 2024. Deze worden in toekomstige investeringsplanningen voorgesteld. Een tweede reden is dat de investeringsplanning periodiek wordt bijgesteld.

Investeringen per programma/hoofdtakveld

Tabel: vervangingsinvesteringen per programma

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025
Programma 0: Bestuur en ondersteuning	10.157	9.906	6.733	4.317	5.959
Programma 1: Veiligheid	4.468	725	66	400	139
Programma 2: Verkeer, vervoer en waterstaat	20.858	40.333	16.098	19.234	11.252
Programma 3: Economie (excl grondexploitaties)	392	-	-	-	-
Programma 4: Onderwijs	32.066	57.276	32.228	11.406	3.960
Programma 5: Sport, cultuur en recreatie	14.584	21.016	32.652	21.263	20.314
Programma 6: Sociaal domein	2.453	735	182	166	1.110
Programma 7: Volksgezondheid en milieu	21.657	20.169	19.215	16.709	919
Programma 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	7.937	3.847	7.488	1.387	1.754
Totaal bestaande investeringen	114.570	154.008	114.662	74.883	45.407
Dekking uit bijdragen derden, externe dekking	28.108	18.282	26.151	25.985	4.097
Netto bestaande investeringen	86.463	135.726	88.511	48.897	41.309

Tabel: strategische investeringen per programma

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025
Programma 2: Verkeer, vervoer en waterstaat	4.065	4.935	11.438	7.273	7.190
Programma 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	39.104	29.739	14.023	34	17.746
Totaal nieuwe investeringen	43.169	34.674	25.461	7.307	24.936
Dekking uit bijdragen derden	35.171	3.465	9.938	4.889	7.902
Netto nieuwe investeringen	7.998	31.209	15.523	2.418	17.035

Bijlage 1: Investeringswensen vervanging plus zonder dekking

<i>Totaal overzicht investeringswensen vervanging plus (bestaande én nieuwe wensen)</i>	
Investering	Investeringsbedrag (totaal)
Aansluiting Daf - Hugo vd Goeslaan/Aansluiting Kanaaldijk-Ring	PM
Herinrichting Fuutlaan incl aansluiting op de ring	PM
Aanpak jaren 60/70 wijken (openbare ruimte en groen)	PM
Herinrichting Korte Geldropseweg	0,9 mln
Herinrichting Emmasingel – Keizersgracht	8 mln
Maatregelen route Mauritsstraat – Vonderweg - Fellenoord	1,5 mln
Doorstromings-maatregelen Ring West	4 mln
Herinrichting Vestdijktunnel	PM
Herinrichting Markt	2,7 mln
Structurele verbetering aansluiting Achtseweg Zuid op Rondweg Beukenlaan	PM
SVV 2 ^e fase (volledige kernportefeuille vastgoed)	40 mln
LED-verlichting sportparken	2,6 mln
Versneld verduurzamen openbare verlichting	5 mln
Wijkvernieuwing 3.0 / programma leefbaarheid en veiligheid	PM
HOV Waalre	1,2 mln
Vergrote binnenstad	16,2 mln + PM
Gebiedsontwikkeling Stadhuisplein	PM
Uitvoeringsprogramma Dommelpark	4 mln
Vergroenen strategische gronden	PM
Herinrichting Edisonstraat	2 mln
Renovatie Catharinakerk	24,5 mln
Aanpak Woensel-Zuid	4,1 mln
Vervanging / aanpak Strijps Bultje	15-30 mln
Aanleg Kunstgrasveld FC Eindhoven / AV	0,8 mln

Bijlage 2: Staat van investeringen

Onderstaande tabel laat alle investeringen van de gemeente Eindhoven zien. Dit overzicht is ook terug te vinden in de begroting 2022. De kapitaallasten van alle investeringen zijn gedekt. Voorbeelden van dekking van de investeringen zijn: Exploatiemiddelen openbare ruimte, groen, onderwijs, voorziening rollen, externe subsidies Rijk en Europa, afvalstoffenheffing.

Staat van investeringen: Vervangingsinvesteringen

Bedragen x € 1.000	Totale investeringsopgave (krediet)		Investeringsaldo per 1 januari 2021		Planning 2021		Planning 2022		Planning 2023 en verder	
	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden
Aardgasvrije wijken	5.756	1.079	5.756	1.079	700	0	3.500	0	1.556	1.079
Dienstauto's	213	-	125	-	121	-	-	-	4	-
Facilitaire zaken	4.374	-	3.068	-	2.208	-	305	-	555	-
Facilitaire zaken van Abbe museum	1.156	-	963	-	316	-	466	-	181	-
Hard- en software	25.380	-	21.464	-	4.458	-	2.603	-	14.403	-
Onderwijshuisvesting	172.728	-	136.557	-	31.504	-	57.267	-	47.776	-
Waarvan: - Huygens lyceum	18.827	-	18.557	-	10.903	-	7.654	-	-	-
- Lorentz Casimir lyceum	19.915	-	19.915	-	735	-	15.000	-	4.162	-
- Van Maerlant lyceum	20.975	-	20.975	-	17	-	12.900	-	8.058	-
- Spilcentrum Eckart	6.285	-	6.285	-	786	-	4.999	-	500	-
Openbare ruimte	319.950	135.518	215.410	85.011	52.519	25.091	64.993	15.713	97.898	44.206
Waarvan: - Mathildelaan	2.701	1.301	2.256	1.040	171	1.230	2.085	960	-	-1.150
- Snelfietsroute Helmond	3.874	645	3.340	165	853	710	1.933	2.103	554	-2.647

	Totale investeringsopgave (krediet)		Investeringsaldo per 1 januari 2021		Planning 2021		Planning 2022		Planning 2023 en verder	
- Centrumgebied	17.754	5.823	15.034	4.971	1.962	573	2.970	989	10.103	3.409
- maatregelenpakket de Run	13.574	9.610	13.268	9.610	416	3.326	-	2.147	12.852	4.137
Sport	36.454	4.628	29.498	3.512	4.784	772	7.608	1.264	17.106	1.476
Slim verduurzamen gemeentelijke gebouwen	22.413	-	17.893	-	3.389	-	7.140	-	7.364	-
Slim verduurzamen vastgoed	17.064	427	13.442	166	7.792	169	2.685	-	2.966	-3
Vastgoed	67.465	17.130	63.480	17.003	6.625	2.029	7.207	1.305	49.648	13.669
Waarvan: Omvorming Tongelreep II	41.514	14.456	41.509	14.451	794	203	3.736	1.277	36.979	12.972
Veiligheid	1.150	60	779	46	154	46	225	-	400	-
voorbereidingskosten grond	9.450	-	8.059	-644	-	-	-	-	8.059	-644
Totaal vervaningsinvesteringen	683.553	158.842	516.495	106.173	114.570	28.108	154.008	18.282	247.916	59.783

Staat van investeringen: Strategische investeringen

Bedragen x € 1.000	Totale investeringsopgave (krediet)		Investeringsaldo per 1 januari 2021		Planning 2021		Planning 2022		Planning 2023 en verder	
	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden	Uitgaven	Bijdr. derden
Wegenstructuur Eindhoven Noordwest	92.963	65.195	54.937	37.929	20.578	30.286	15.239	159	19.121	7.485
HOV2	46.964	37.794	8.386	5.099	1.792	2.685	330	211	6.264	2.203
HOV3	30.000	20.165	29.002	20.165	2.273	2.199	4.605	3.095	22.124	14.871

	Totale investeringsopgave (krediet)		Investeringsaldo per 1 januari 2021		Planning 2021		Planning 2022		Planning 2023 en verder	
Stationsgebied	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strategische verwerving grond	48.340	-	45.861	-	18.526	-	14.500	-	12.835	-
Totaal strategische investeringen	218.267	123.155	138.186	63.194	43.169	35.171	34.674	3.465	60.343	24.559
Totaal investeringsplanning	901.820	281.997	654.681	169.367	157.740	63.278	188.682	21.747	308.269	84.341